

Dr. Romualdas ŠIMKŪNAS
MČTAU Literatūros fakulteto Garbės dekanas

Žodžio kerėtoją Eugeniją Šimkūnaite prisimenant

Esu laimingas bičiuliauėsis su tyra širdžia, kaip sakoma, linksmų plaučių, įdėmaus žvilgsnio, geros atminties, smalsia, kupina visokių istorijų mokslininke – farmacininke bei žolininke, etnografe, paskyrusia savo gyvenimą liaudies medicinai, gamtos mokslams, patarnavusia tūkstančiams į ją besikreipusių pagalbos gydantis žolelėmis, kilusia iš gretimos Utenos krašto pasvietės – Tauragnų, habilituota daktare Eugenija Šimkūnaite (1920 – 1996). Bandydamas apmąstyti priežastis, lėmusias mudviejų pažintį, jų nemažai surandu, juolab, kad 2020-ieji paskelbti Eugenijos Šimkūnaitės metais.

Malonių prisiminimų pažadintas, kovo 11-ąją buvau Eugenijos vaikystės ir amžinojo poilsio miestelyje, kur vyko valstybinė šventė ir Jos šimtojo gimtadienio minėjimas. Ne sykį šviesuolę regėję Tauragnų kultūros namai buvo pilnutėliai. Jubiliejaus proga vaikai ir suaugusieji surinko širdies gėlių puokštę daktarei, priklausančiai ne tik tauragniškams, bet ir visai Lietuvai. Šiais metais jos atminimui ten numatoma ir daugiau renginių: vyšnių žydėjimo šventė, vaistažolininkystės konferencija, vyšnių sode planuojama įrengti šimtosioms gimimo metinėms skirtą suoliuką, jos tėvų buvusių namų valdoje – atminimo ženklą, atnaujinti jos muziejų.

Esu patyręs daug palaimos skaitydamas Eugenijos Šimkūnaitės leidinius ir straipsnius, išbarstytus laikraščiuose ir žurnaluose. Nesu sutikęs nei vieno suaugusio žmogaus, kuris nebūtų girdėjęs ar jos nepažinęs. Man buvo gera, kad mudviejų bendrystėje galėjome „pasbaskuit savu ūturku“.

Anuomet buvau sveikas, kaip ridikas, tai iš Eugenijos aprašytų receptų žinojau tik, pagal mane, vertingiausias „Trejas devynerias“. Paprašytas svečiu, tarp sugužėjusio pulkelio pažįstamų, atsilaisvinęs diržą, būdavo „suraitau“ porą – trejetą karštų patiekalų, pridedu ir šaltų užkandžių, atsigaivinu sveikatingu gėrimėliu, sotus ir patenkintas klausausi vaišingos, stebuklingo atvirumo akimirkų įkvėpimo pagautos šeimininkės linksmų istorijų, pasišaipymų iš tinginių, o ypač savanaudžių. Ji sugebėjo paporinti tokių nutikimų, legendų, kad klausydamas netenki amo.

Kartą užsiminiau, kad esame bendrapavardžiai, abu iš vieno krašto, kuriame ją Gese vadina. Pasakiau, kad man taip nevalia – būkim brolis ir sesuo. Tie žodžiai įkrito mums į širdis ir pasiliko. O, likime, kiek daug gražių švenčių su šia šviesuole man padovanotai! Ta popietė buvo lemtinga mūsų kelionėms po Lietuvą, išvykoms į Tauragnus, susitikimams Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakulteto renginiuose. Negalėdavau atsiklausti Jos šmaikščių minčių apie įvykius, patirtus

vaikystėje, sunkiais pokario metais, ilgalaikėje išvykoje į Vidurinę Aziją. Tik turint lanką vaizduotę, žinant tautosaką, papročius galima parašyti tokius leidinius kaip „Girios medeliai, žali žaliuonėliai“ (1991), „Gyvačių karalystė“ (1992), „Pipirų žemė“ (1993), „Indraja – saulės duktė. Mitologinės sakmės“ (1999). Eugenija kalbėjo ir rašė įtaigiai, vaizdingai, šmaikščiai. Aure, Tauragno ežeras – tai slibino guolis. Skaitai ir stebiesi – gerai slibino pasivoliota, kol nugaišo. Raštuose pilna „perlų“, yra tarmiškų žodžių, kai kuriuos, galbūt, jau ir pamiršome. Netekties nostalgiją nugenu skaitydamas aukščiau paminėtus leidinius, tikiu, jos ne vieną priverčia susimąstyti, pajusti senolių čiobrelių arbatos aromatą, regėti jų žvilgsnį, alpti žydinčių pievų alsavime, džiaugtis Gimtine, Tėvyne...

Žmonių susibūrimuose, užsitiesiančiuose iki vėlumų, daktarė Eugenija Šimkūnaitė sulaukdavo begalę klausimų. Vienoje VU Gamtos mokslų fakultete organizuotoje konferencijoje „Botanikos problemos Lietuvoje“ tarp daugelio klausimų buvo gvildinama kaip toliau plėtoti botanikos mokslą. Eugenija buvo paprašyta pasidalinti mintimis. Išgirdome šmaikštų atsakymą: „Tą padaryti nesunku, tik bėda, kad jūs man nepatinkate, nes beveik visi esate seni. Botanikos mokslo plėtotė tiek pagerės, kiek į šį darbą ateis jaunų žmonių“.

Daktarė liaudies mediciną siejo su tradicine, negydė žmonių remdamasi tik jų nusiskundimais. Kartą bendradarbis manęs paklausė, ar aš pažįstu šią žolininkę, galinčią pagelbėti nuo ligos ir, galbūt, supažindinčiau. Nuvykę į darbovietę, radome Eugeniją, rašančią mašinėle. Nenorėdami sutrukdyti, nusprendėme palaukti. „Pasitraukite nuo lango, jūs ne stikliniai“ – išgirdome. Sprangi tyla, tik mašinėlė retai ir monotoniškai: „cak, cak, cak...“. Prigludęs prie manęs bendradarbis: „Sprunkam iš čia...“ Atsakiau: „Viskas bus gerai, ji nepikta“. Baigusi rašyti, šyptelėjo į mus pasisukusi, pasisveikino. Užsimezgė pokalbis. Supratome, kad ji nebuvo linkusi ilgai plepėti. Sužinojusi, ko atvykome, paaiškino, kad pažintis nepadės. Žolelių receptą išrašys tik matydama laboratorinių tyrimų rezultatus. Minėdamas šį apsilankymą noriu pasakyti, kad Eugenija buvo lengvai šiurkštoko būdo, tačiau geros širdies, pasiruošusi padėti.

Eugenijai Šimkūnaitei rūpėjo ne tik žmonės, bet ir gamta. Kartą mudu susitikome traukinyje Vilnius-Varėna. Pasisveikinome. Greta jos ant tako buvo padėtas nemažas maišas su žolėmis. Ji papasakojo, jog vandens augalų (nepamenu jų pavadinimo) nėra Dzūkijos ežeruose, todėl juos veža iš Aukštaitijos nacionalinio parko. Pagalvojau – ar aš taip daryčiau?

Kai netekome šios talentingos moters, buvo įkurtas Eugenijos Šimkūnaitės labdaros ir paramos fondas, kurio prezidentu tapo profesorius Romas Pakalnis, pirmininke – provizorė Birutė Karnickienė. Jų iniciatyva Vilniuje (Erfurto g. 4 – 42) įsteigtas memorialinis butas-muziejus, netoliese jo, aikštelėje priešais buvusį Lazdynų kino teatrą, atidengtas didžiulis akmuo, papuoštas lietuviškų motyvų ornamentais. Ant jo iškalti Eugenijos Šimkūnaitės žodžiai: „Saulėle, motule, dangum eidama neaplenk žemės mūsų“ (skulptorius Jonas Vencevičius ir architektas Laimis Kaziukonis). Išleistos vertingos knygos, kurių turinį sudaro garsiosios žolininkės straipsniai (jų priskaičiuojama per 700), talpinami prisiminimai apie šią asmenybę. Per keletą metų bibliofilų lentynos pasipildė didelės apimties leidiniais: „Sveiko gyvenimo receptai“ (2001), „Gyvenimo paslaptys ir lemtys“ (2003), „Ką žino tik „ragana“ arba gyvenimas be tablečių“ (2004), „Amžinai žydėk, atminimo vyšnia“ (2006), „Eugenijos Šimkūnaitės receptų rinkinys“ (2015), „Sveiko gyvenimo paslaptys“ (2018).

Iš savo prisiminimų skrynelės dar galėčiau daug ką pasakyti apie žodžio kerėtoją Eugeniją Šimkūnaite, žadėjusią gyventi šimtą metų, tačiau atmintį uždengia netekties širma. Jau ko ne ketvirtis amžiaus, kai Ji tylos slėny. Šiandien prisiminimus atgaivina lentynose jos prasmingo turinio raštai, sakytum, duona ant šventinio stalo. Amžina Jai pagarba ramiai nudirbusiai prasmingus darbus.